

17. Analyse af ophavsretslovens § 25

Findes der noget, der støtter Peter Schønnings fortolkning af § 25? Har politikerne virkelig valgt, at varer, der ikke er bøger, musik eller kunstværker i en indskrænket fortolkning, ikke må spredes videre, så det frem til 1989 var forbudt at sælge eksemplarer af udgivne film?

Er der også forskel på “musikværker” og “musikalske værker”?

Indtil jeg læste svaret fra Peter Schønning, havde jeg ikke forestillet mig, at nogen kunne finde på at skelne mellem “et kunstnerisk værk” og “et kunstværk”, så lige præcis et filmværk er omfattet af det første udtryk, men ikke af det andet.

Er der mon en tilsvarende forskel på “et musikalsk værk” og “et musikværk”? § 23 er formuleret, så udgivne eksemplarer af et musikalsk værk kan spredes videre, men det er “kun” eksemplarer af musikværker, der ikke kan udlejes uden ophavsmandens samtykke. Er der reel forskel? Findes der en type musik, der kan udlejes, fordi forbuddet omfatter et særligt smalt begreb, “musikværker”, og ikke et eventuelt bredere begreb, “musikalske værker”?

Eller er det noget sludder og vrøvl uden andet formål end at dække over Johan Schlüters og Kulturministeriets manipulationer?

De relevante paragraffer i ophavsretsloven

Bogen igennem har jeg gengivet paragraffer, efterhånden som det blev relevant. Ophavsretsloven fra 1987 var gældende lov, da jeg begyndte at udleje. Den findes let ved at indtaste denskjultekorrupcion.dk/dokument289 i en webbrowser.

Den første ophavsretslov er fra 1961. Den holdt sin grundlæggende form frem til revisionen i 1995, hvor de tre første centrale paragraffer er bevaret. Resten af loven består mest af særbestemmelser og undtagelser. De relevante paragraffer er:

- § 1 definerer hvem og hvad, der er omfattet af ophavsretsloven (side 84).
- § 2 definerer, hvad den ophavsretlige beskyttelse går ud på (side 154).
- § 11 er en undtagelse, der tillader at tage private kopier (side 149).
- § 14 er en undtagelse, der tillader at citere fra et værk (side 156).
- § 23 og § 25 tillader spredning af udgivne eksemplarer (side 73 og 83).
- § 23, stk. 3, er en særbestemmelse fra 1989 om udlejning af film (side 135).
- § 33 og § 34 er bestemmelser om forlagsaftaler (side 155).

De enkelte elementer i Peter Schønnings fortolkning

Peter Schønnings fortolkning, der udelukker, at film er omfattet af § 25, kan deles op i tre påstande, og ingen af dem kan bekræftes. Tværtimod!

1. § 25 omfatter kun kunstværker.
2. Kunstværker er en undergruppe af begrebet “kunstneriske værker”.
3. Filmværker er ikke kunstværker.

1. § 25 omfatter kun kunstværker

Peter Schønning påstår, at salg af film har været forbudt frem til 1989, fordi de udgivne eksemplarer i § 25 kun refererer til kunstværker, og ikke til “værket”, som i de øvrige paragraffer omfatter alle typer værker.

Også i den centrale § 2 står der i stk. 1, stk. 2 og stk. 3 ordet “værket”. Det gør der loven igennem, uden at der tænkes på bestemte værker.

I § 25 står, at “når værket er blevet udgivet, må de udgivne eksemplarer spredes videre.” Hvorfor give ordet en anden betydning i § 25 end i § 2? Det passer slet ikke, at der i § 25 er refereret til et evt. snævrere defineret begreb, “et kunstværk” (side 83).

Dansk Privatret opfatter også § 25 sådan, at alle udgivne eksemplarer må spredes videre. Det er i forbindelse med *overdragne* eksemplarer, at § 25 refererer til kunstværker (side 82).

I Kulturministeriets bemærkninger til § 25 i L 132 fra 1988 står der ganske vist “udgivne kunstværker”. Betyder det, at der er en uoverensstemmelse mellem § 25 og bemærkningerne til den, eller er et værk, et kunstværk og et kunstnerisk værk det samme?

Kulturministeriet skrev om § 25, at den er baseret på hensynet til den frie vareomsætning. Et sært ordvalg, hvis der tænkes på kunstgenstande i snæver betydning og ikke på varer i almindelighed, f.eks. det i 80'erne så populære bip-bip-spil, der heller ikke passer ind i Peter Schønnings snævre definition på “et kunstværk”. Det går galt, hvis man ser bort fra, at der står “værket er blevet udgivet” i § 25.

§ 2. Ophavsretten medfører, med de i denne lov angivne indskrænkninger, eneret til at råde over værket ved at fremstille eksemplarer af det og ved at gøre det tilgængeligt for almenheden, i oprindelig eller ændret skikkelse, i oversættelse, omarbejdelse i anden litteratur- eller kunstart eller i anden teknik.

Stk. 2. Som fremstilling af eksemplarer anses også det forhold, at værket overføres på indretninger, som kan gengive det.

Stk. 3. Værket gøres tilgængeligt for almenheden, når det fremføres offentligt, eller når eksemplarer af det udbydes til salg, leje eller lån eller på anden måde spredes til almenheden eller vises offentligt. Som offentlig fremførelse anses også fremførelse i en erhvervsvirksomhed, der finder sted for en større kreds, som ellers måtte anses for ikke-offentlig.

Ophavsretslovens § 2

Lovens § 25 indebærer, at eksemplarer af udgivne kunstværker frit kan spredes videre, fx ved gave, salg, udlån eller udlejning. Det samme gælder eksemplarer af kunstværker, der af ophavsmanden er overdraget til andre.

De omtalte bestemmelser er baseret på hensynet til den frie vareomsætning.

Bemærkningerne til § 25 (1988)

80'ernes populære bip-bip-spil

Efter § 25, stk. 1, kan et kunstværk, når eksemplarer af det er overdraget til andre, eller værket er udgivet, fremvises offentligt uden kunstnerens samtykke og uden ydelse af vederlag. Det kan således frit vises i fjernsyn.

På baggrund af den udvikling, der har fundet sted på fjernsynsområdet siden lovens tilblivelse, må det anses for tvivlsomt, om det under hensyn til bestemmelsen i art. 11 bis i Bernerkonventionen er forsvarligt at opretholde den frie adgang til visning af kunstværker i fjernsyn, som følger af § 25, stk. 1, 1. pkt. Efter art. 11 bis kræves der principielt samtykke fra kunstneren til visning af et kunstværk i tv eller som minimum, at national lovgivning giver kunstneren ret til vederlag for en sådan visning.

Udnyttelsen af kunstværker i fjernsynet er i dag blevet så omfattende, at det synes rimeligt, at billedkunstnerne får ret til vederlag, når deres værker vises i tv.

Bemærkningerne til § 25 (1973)

Forlagsaftaler

§ 33. Ved en forlagsaftale overdrager ophavsmanden til forlæggeren en ret til gennem tryk eller lignende fremgangsmåde at mangfoldiggøre og udgive et litterært eller kunstnerisk værk.

Stk. 2. Ejendomsretten til det manuskript eller andet eksemplar af værket, efter hvilket det skal gengives, forbliver hos ophavsmanden.

§ 34. Forlæggeren har ret til at udgive ét oplag, som ikke må overstige 2.000 eksemplarer af et litterært værk, 1.000 af et musikværk og 200 af et kunstværk.

Stk. 2. Ved oplag forstås de eksemplarer, som forlæggeren lader fremstille på én gang.

Ophavsretslovens §§ 33 og 34

2. Undergruppen kunstværker

Hvis kunstværker er en undergruppe af kunstneriske værker, ville det vel fremgå af loven eller af lærebøgerne, ikke sandt? Det gør det ikke.

Ifølge en note i *Karnov* stammer formuleringen af § 25 fra en ændring i 1973. Med Kim Behnkes hjælp fik jeg adgang til materialet og fandt, at ændringen er tilføjelsen: “værket må vises offentligt på anden måde end i fjernsyn eller ved visning af film.”

Der står også her “værket” i loven og “kunstværk” i bemærkningerne. Det vedrørte gennemførelse af visse ændringer i Bernerkonventionen af 24. juli 1971. Der står, at § 25, stk. 1, vedrørte konventionens art. 11 bis, og hvad står dér? Ja, der står “litterære og kunstneriske værker”.

Det er altså tilfældigt, hvornår de tre udtryk anvendes: “værk”, “kunstværk” eller “kunstnerisk værk”!

Det er også tilfældet i lovens §§ 33 og 34 om forlagsaftaler. § 33 handler om at udgive et “kunstnerisk værk”, f.eks. en film, der udgives på video. Johan Schlüter og Peter Schønning er faktisk enige om, at et filmværk er et “kunstnerisk værk”, så det er helt sikkert omfattet af § 33.

Men når det i § 34 handler om at bestemme antallet af eksemplarer i et oplag, står der nu et “kunstværk”. Der er to muligheder: Enten betyder det, at det skal være hemmeligt, hvor mange eksemplarer, der er i et oplag af en film, fordi film ikke er omfattet af § 34, sådan som Peter Schønning påstår, eller også betyder det blot, at de to udtryk er brugt i flæng!

3. Retspraksis om kunstværker

Da Peter Schønning i 1992 kom på en definition af kunstværker, så film ikke er omfattet, havde byretten og landsretten allerede afsagt domme med det modsatte resultat. I en konkret retssag anerkendte de, at et filmværk var omfattet af § 14, selvom bestemmelsen vedrørte begrebet "kunstværker".

Jeg har gengivet ophavsretslovens § 14 og det korte referat fra *Ugeskrift for Retsvæsen* her på siden. Sagen er omtalt i UfR, 1991, side 744-748.

Det handlede om, at DR i en tv-udsendelse havde gengivet en scene fra kortfilmen *Handicapbilleder* uden tilladelse. Kortfilmens instruktør og producent anlagde sag mod DR for at få statueret, at brugen var uberettiget. DR's programmedarbejder forklarede byretten, at hun havde *gengivet* en undervisningstime, hvor kortfilmen var blevet vist. Der var således tale om en gengivelse, ikke et citat.

Den relevante bestemmelse er derfor § 14, stk. 2. Idet § 1, stk. 2, er kort og tegninger, der henregnes til litterære værker, er der "kunstværker" tilbage.

DR blev frifundet med henvisning til § 14, så det kan konkluderes, at byretten anså kortfilmen for at være et "tidligere offentliggjort kunstværk". Østre Landsret var enig og stadfæstede dommen. Det fremgår også af EU-Domstolens dom, sml. 1985, side 2623, at filmværker er kunstværker. Retspraksis er helt klar!

§ 14. Af et offentliggjort værk er det tilladt at citere i overensstemmelse med god skik og i det omfang, som betinges af formålet.

Stk. 2. Med samme begrænsninger er det tilladt i kritiske og videnskabelige eller alment oplysende fremstillinger i tilslutning til teksten at gengive tidligere offentliggjorte kunstværker eller værker som de i § 1, stk. 2, angivne. Gengives i en alment oplysende fremstilling to eller flere værker af samme ophavsmand, har denne krav på vederlag.

Ophavsretslovens § 14

Immaterielret 1.1. - Presse og radio 2

Ophavsretsloven ikke overskredet ved visning i fjernsynet af klip fra kortfilm.

I en 40 minutters kortfilm »Handicapbilleder« var en to minutters samlejescene ledsaget af specielt komponeret musik. I en 50 minutters fjernsynsudsendelse indgik næsten hele denne scene. Grænserne for retsmæssigt citat efter ophavsretslovens § 14 fandtes ikke overskredet. En forskydning af lyden i den første del af sekvensen indebar ikke nogen krænkelse af retten efter ophavsretslovens § 3.

UfR 1991, side 744

9. Filmværker er kunstværker, der kan udbredes offentligt enten direkte som f.eks. ved udsendelse i tv eller fremvisning i biografer, eller indirekte ved udbredelse af billedbærere som videokassetter. I det sidstnævnte tilfælde falder budskabet til publikum sammen med udbredelsen af værkets fysiske bærere.

EU-Domstolen om filmværker (forenede sager 60 og 61/84), 11. juli 1985

Daglig tale

Det vil altid være uheldigt, hvis lovgivningen tildeler bestemte ord en betydning, der adskiller sig væsentligt fra de samme ords betydning i daglig tale, og det vil være tilfældet, hvis Peter Schønning har ret. Der er skrevet tykke bøger om filmværkers betydning som kunstværker. Nedenfor er vist eksempler, der dels side-stiller film med andre kunstværker, dels definerer en film som et kunstværk og dels anvender ordet kunstværk om en film for at fremhæve dens kunstneriske kvaliteter. I alle eksempler bruges ordet i strid med Peter Schønnings definition.

Dansk film skulle med de nye midler være i stand til at fastholde og konsolidere denne mangfoldighed, som er forudsætningen for øget kunstnerisk kvalitet og succes. Midlerne skal bruges til at øge både kvantiteten og kvaliteten, til at sikre et stadig større nationalt publikum til dansk film og til at udvide dansk films samspil med nordisk og europæisk filmkultur. Ofte mere usynligt, men mindst lige så vigtigt som selve filmene, er det store arbejde, som konstant skal gøres for at sikre distribution og formidling af dansk film og viden om film og for den filmiske kulturarv. Når filmene er udsplillet i biograferne, skal de sikres et langt og aktivt efterliv på linje med andre kunstværker. Det kræver en særlig og styrket indsats, som også er højt prioriteret.

Det Danske Filminstitut (dfi.dk), 17. maj 1999

Det førte til spørgsmål om, hvilke kriterier juryen vil lægge til grund for deres vurdering af de enkelte film. Iranskfødte Marjane Satrapi, der forrige år deltog i festivalen med den animerede, selvbiografiske Persepolis, lagde ud:

“En film er først og fremmest et kunstværk, ikke en pamflet. Hvis det kun er en pamflet, læser man den og smider den så væk. Den er ikke interessant, heller ikke budskabet i den. En film afspejler den tid og kultur, den er lavet i, men den skal også give mening og have en værdi om 10 eller 20 år, og det har kun et kunstnerisk stykke arbejde.”

Information.dk, 15. maj 2008

Efter mere end ti år med høflige anmeldelser og pristørke får instruktøren Thomas Vinterberg igen anerkendelse for sit talent. Nordisk Råds Film Pris går i år til Thomas Vinterbergs film “Submarino”, som anmeldere har kaldt et helstøbt comeback.

“Submarino” er et enkelt og samtidig komplekst kunstværk med et stærkt manuskript og en stilsikker instruktion. En elegant, stram og velfungerende dramaturgi, nærvær i spillet og en intelligent brug af lyd og lys bidrager til at skabe dette indsigtsfulde billede af menneskelivet, skriver juryen i begrundelsen.

DR.dk, 20. oktober 2010

Er det pinligt at opfatte en LaserDisc som et eksemplar af et udgivet værk?

Mine undersøgelser af ophavsretsloven går tilbage til 1987 forud for udlejningen af LaserDiscs. Jeg var ikke i tvivl om, at udgivne eksemplarer af filmværker måtte spredes videre jf. § 25, som Kulturministeriet imidlertid havde glemt. Derudover havde jeg selv lejet smalfilm af Jakob Stegelmann til Aalborg Tegneserieklub helt tilbage i 70'erne, og FDV's mand havde sagt til mig, at de ikke kunne gøre noget ved mit salg af LaserDiscs (side 84). Det havde de nok gjort, hvis de kunne.

Da jeg sendte rapporten om videbranchen til statsminister Poul Schlüter, var jeg i min naivitet overbevist om, at når regeringen blev opmærksom på, at der var sket en fejl, ville fejlen selvfølgelig blive rettet. Der tog jeg grueligt fejl, men ikke et sekund var jeg i tvivl om, at Peter Schønnings svar til mig og Kim Behnke blot var et forsøg på at dække over Johan Schlüters manipulationer.

Ingen ville lægge sig ud med Johan Schlüter. Alle holdt hånden over ham. Jeg har i årenes løb talt med dusinvis af jurister og advokater, og indtil han blev taget i bedrageri, var holdningen: "Johan Schlüter er knalddygtig. Når han siger, det er sådan, er det ikke til diskussion." Regeringen kan tilsyneladende ikke tåle, at det afsløres, at den holdt på den forkerte hest, så den dækker stadig over ham.

Jeg har stillet spørgsmålstejn ved det fornuftige i at undersøge § 23 uden også at undersøge § 25. Jeg fik følgende svar fra en anerkendt advokat med adresse på Rådhuspladsen: "Jeg ville aldrig nævne § 25. Jeg ville anse det for at være pinligt, hvis jeg prøvede at overbevise retten om, at et filmværk er omfattet af § 25."

Jeg synes stadig, det var pinligt og dumt at undersøge § 23 - og kun § 23!

Hvilke paragraffer bør behandles i en fuldstændig undersøgelse?

Hvad er mest logisk at undersøge vel vidende, at filmværker og musikværker er kunstneriske værker, og det også er givet, at de relevante bestemmelser er dem om eksemplarspredning i § 23, stk. 1, og § 25, stk. 1? Opgaven går ud på at finde ud af, om eksemplarer af udgivne filmværker - LaserDiscs - må spredes.

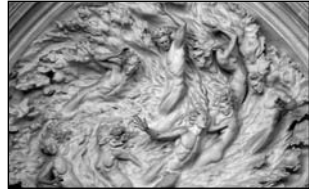
Jeg ville føle det pinligt at argumentere for, at et filmværk er et litterært eller et musikalsk værk, men jeg vil til enhver til stå ved, at en udgivet LaserDisc er et udgivet værk, og at et kunstværk og et kunstnerisk værk er det samme.

Peter Schønnings opfattelse holdt heller ikke særligt længe. Allerede i 1994, da det blev foreslået at slå § 23 og § 25 sammen til § 19, omtalte han i *Ugeskrift for Retsvæsen* filmværker som kunstværker - og omfattet af den nye § 19 (side 457).

WB agrees to cut scenes from film in order to proceed with vid release

In a deal with a Virginia-based sculptor, Warner Bros. has agreed to cut several scenes from “The Devil’s Advocate” in order to proceed with today’s video release date - a release which a federal judge promised to block unless a settlement was reached. The deal, reached with sculptor Frederick Hart Thursday, allows 475.000 copies of the pic to move through video stores on a rental basis without any edits. But the studio will have to make cuts before it releases the video for sale. Hart’s signature sculpture dominates the entrance to the Episcopal National Cathedral in Washington - the sixth-largest gothic cathedral in the world. The Cathedral Foundation, which jointly owns the copyright with Hart, was also a party to the lawsuit against Warner Bros. Warner Bros. was forced to enter the settlement after a judge ruled on Feb. 9 that Hart and the Cathedral had a “substantial likelihood” of success if the case went to trial.

Variety, 16. februar 1998

En bemærkning om visning af et værk på film

For en god ordens skyld bemærkes, at når film vises i biografen, er den korrekte terminologi for dette “fremførelse”, mens “visning af film” i § 25 er noget andet, og det er illustreret i eksemplet ovenfor. Man må ikke bare vise et værk i en film, medmindre værket er af underordnet betydning for filmen.

Den praktiske betydning af denne beskyttelse blev verdenskendt, da Warner Brothers producerede *The Devil’s Advokat* (Djævelens advokat, 1997) og brugte værket *Ex Nihilo* i filmen uden at spørge kunstneren Frederick Hart. Det førte til en pinlig retssag, hvor Warner Brothers måtte indgå forlig, fordi sagen ikke kunne vindes. Man kan ikke gå ud fra, at producenterne har styr på rettighederne!

Det første oplag af filmen var på vej ud på video, da en domstol blokerede for udgivelsen. Min LaserDisc er fra dette første oplag af den oprindelige film. Senere tv- og videoudgivelser er digitalt efterbehandlet, så man ikke kan se, at værket er *Ex Nihilo*. Det er i øvrigt værd at bemærke, at i *Varietys* gengivelse af forliget, er det Warner Brothers’ opfattelse, at denne LaserDisc er et udlejningsprodukt. Også dér måtte Warner Brothers skifte mening, da de ville forbyde min udlejning.

The Devil’s Advokat i LaserDisc-udgaven (tv.) og den senere DVD-udgave.

Hvordan kunne det lade sig gøre?

Ophavsretsudvalget, Johan Schlüter og Kulturministeriet undersøgte § 23 og kun § 23, da de skulle undersøge, om et filmværk var omfattet af konsumtion. Var det tilfældigt, at alle begik samme fejl? Mogens Koktvedgaard og Peter Schønning dækkede tydeligvis over Johan Schlüter. Hvordan kunne de slippe godt fra det?

Magtfordelingen i 80'erne

